

מסכת שבועות פרק שביעי כל הנשבעין

מתוך "גמרא נו"ח"

על שם הורי נפתלי וזנה הלנדר הכ"מ

כדאי לעיין בר"ן שמסכם בפרק זה את השיטות בהרבה סוגיות

(שבועות מד, ב)

משנה:

כל הנשבעין שבתורה (כל המחויבין שבועה מן התורה) - נשבעין ולא משלמין (כלומר: לא חייבה תורה שבועה לישבע וליטול, אלא הנתבע ישבע לתובע, ולא ישלם; ובגמרא יליף לה); ואלו נשבעין ונוטלין (שתיקנו להם חכמים לישבע וליטול): (כולהו מפרש להו במתניתין) השכיר, והנגזל, והנחבל, ושכנגדו חשוד על השבועה (התובע, שהנתבע שכנגדו חשוד על השבועה, ונתחייב הנתבע שבועה מן התורה על ידי הודאה במקצת - נשבע התובע ונוטל), וחנוני על פנקסו (על מה שכתוב בפנקסו שהוא כותב עליה הקפות שהוא מקיף; ולקמן מפרש היכי דמי);

'השכיר' - כיצד?

אמר לו: "תן לי שכרי שיש לי בידך"! הוא אומר "נתתי" והלה אומר "לא נטלתי" - הוא נשבע ונוטל (ובגמרא מפרש מאי שנא שכיר דתיקנו ליה רבנן); רבי יהודה אומר: עד שתהא שם מקצת הודאה (לדבי יהודה לא תיקנו שבועה ליטול אלא במקום שיש שבועה על הנתבע, והפכוה חכמים על התובע באלו השנויות כאן);

כיצד?

אמר לו "תן לי שכרי חמשים דינר שיש לי בידך", והוא אומר "התקבלת דינר זהב [ששוה עשרים וחמשה דינר]".

[משנה ב] 'נגזל' - כיצד?

היו מעידין אותו שנכנס לביתו למשכנו שלא ברשות; הוא אומר "כלי נטלתי"! והוא אומר "לא נטלתי"! - הוא נשבע ונוטל (שהדברים מוכיחים, שהרי עדים מעידים שמשכנו שלא ברשות).

רבי יהודה אומר: עד שתהא שם מקצת הודאה;

כיצד?

אמר לו: "שני כלים נטלתי"! והוא אומר "לא נטלתי אלא אחד"!

[משנה ג] 'נחבל' - כיצד?

היו מעידיים אותו שנכנס תחת ידו שלם ויצא חבול, ואמר לו "חבלת בי"! והוא אומר "לא חבלתי"! - הרי זה נשבע ונוטל;

רבי יהודה אומר: עד שתהא שם מקצת הודאה;

כיצד?

אמר לו "חבלת בי שתיים"! והלה אומר "לא חבלתי בך אלא אחת"!

[משנה ד] 'שכנגדו חשוד על השבועה' - כיצד?

(שבועות מה, א)

[המשך המשנה]

אחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון (בין שנחשד על שבועת העדות בין שנחשד על שבועת הפקדון; שכפר ונשבע על שקר) ואפילו שבועת שוא (שהוא רע לשמים עליה, ולא לבריות - אף על פי כן הוא נפסל על ידה לשבועה);

היה אחד מהן משחק בקוביא ומלוה ברבית ומפריחי יונים וסוחרים שביעית - שכנגדו נשבע ונוטל;

היו שניהן חשודין - חזרה השבועה למקומה (בגמרא מפרש לה), דברי רבי יוסי; רבי מאיר אומר: יחלוקו.

[משנה ה'] 'והחנוני על פנקסו' - כיצד?
לא שיאמר לו "כתוב על פנקסי שאתה חייב לי מאתים זוז", אלא
אומר לו "תן לבני סאתים חטין"!¹ "תן לפועלי סלע מעות"!: הוא
אומר "נתתי" והן אומרים "לא נטלנו" - הוא נשבע ונוטל והן
נשבעין ונוטלין.
אמר בן ננס: כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא (כיצד אלו ואלו באין
לבית דין ליבע שבועת שוא מביניהם: דלית בהו דאינו משקר)? אלא: הוא נוטל שלא בשבועה
[הר"ן מוחק 'שלא', וגורס: 'הוא נוטל בשבועה'], והן נוטלין שלא בשבועה.

[משנה ו'] אמר לחנוני "תן לי בדינר פירות" ונתן לו; אמר לו "תן לי
אותו דינר"!¹ אמר לו "נתתיו לך, ונתתו באונפלי (תיק העשוי למעות) -
ישבע בעל הבית (שבועת היסט)!"¹ שנתן לו את הדינר.
אמר לו "תן לי את הפירות"!¹ אמר לו "נתתים לך, והולכתים לתוך
ביתך" - ישבע חנוני.
רבי יהודה אומר: כל שהפירות בידו - ידו על העליונה (ארישא פליג,
דקתני 'ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר', ואתא רבי יהודה למימר: אין צריך שבועה, שאין דרך חנוני המוכר
שלא בהקפה ליתן את הפירות עד שיקבל את הדינר).

אמר לשולחני "תן לי בדינר מעות (פרוטות של נחושת)" ונתן לו, אמר לו
"תן לי את הדינר"!¹ אמר לו "נתתי לך, ונתתו באונפלי"!¹ - ישבע
בעל הבית; נתן לו את הדינר, אמר לו "תן לי את המעות"!¹ אמר לו
"נתתים לך והשלכת לתוך כיסך"!¹ - ישבע שולחני.
רבי יהודה אומר: אין דרך שולחני ליתן איסר עד שיטול דינר.

[משנה ז'] כשם שאמרו (משנה היא במסכת כתובות פ"ט מ"ו, דף ת"ז.) 'הפוגמת כתובתה
(במציאה שטר כתובתה ומודה שקבלה מקצתה ונמצא שאין לסמוך על שטר כתובתה) - (ואם טוען בעל
דנתקבלה כולה) לא תפרע אלא בשבועה'; ועד אחד מעידה שהיא פרועה - לא
תפרע אלא בשבועה; מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים - לא תפרע
אלא בשבועה; והנפרעת שלא בפניו (ששלח גט ממדינת הים) - לא תפרע אלא
בשבועה (כולהו א'כשם קיימי: כשם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה) - וכן היתומים -
לא יפרעו (כך היתומין לא יפרעו) אלא בשבועה (ובגמרא מוקי ביתומים מן היתומים):
שבועה "שלא פקדנו אבא (בשעת מיתה)", ו"לא אמר לנו אבא", "שלא
מצינו בין שטרותיו של אבא (שובר על שטר זה)", "ששטר זה פרוע (שלא אמר
לנו קודם לכן)"!

רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אפילו נולד הבן לאחר מיתת האב - הרי
זה נשבע (שלא מצא שובר) ונוטל.

אמר רבי שמעון בן גמליאל: אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו
"שטר זה אינו פרוע" - הוא נוטל שלא בשבועה [גליון הש"ס: עיין ראש
פ"א דב"מ סוף סימן ג].

[משנה ח'] [משנה ח] ואלו נשבעין שלא בטענה [רש"י מודפס בדף מח, ב] (משמע שאין אדם
תובעו כלום; בגמרא פריך: אטו בשופטני עסקינן?):

¹קשה על פירוש רש"י כיצד במשנה יש שבועת היסט, שהרי בימי רב נחמן נתקנה:
וכן אומר רש"י בעצמו מח, ב ד"ה הא שאר שני שבוע מגלגלין: שבועת הלואה שאין [בה] הודאה אטו
שבועת השותפין אלמא מגלגלין בדרבנן [וכשנשנית זו בימי התנאים עדיין לא תיקנו שבועת היסט כי בימי רב נחמן
תיקנה]:

אם כן לפי רש"י משנה זו תוקנה בימי רב נחמן?
וכן אומרים תוספות ד"ה עקרוה רבנן שבועה מבעל הבית: אף על גב דכופר הכל פטור, דלא נתקנה שבועת היסט
עד בימי רב נחמן - מכל מקום על בעל הבית שייכא טפי; ועוד: דאפילו במודה במקצת שדיוה אשכיר!

השותפין, והאריסין, והאפוטרופיין (שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן, אבל בנכסי יתומין - פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין ב'הניזקין' (דף נב.)), והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית (שהושיבה בעלה חנונית, או שמינה אפוטרופסא לעסוק בנכסיו), ובן הבית (אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהם; בגמרא מפרש מאי שנא הני); אמר לו "מה אתה טועניני?" "רצוני שתשבע לי" - חייב. חלקו השותפין והאריסין (ולא השביעו בשעת חלוקה) - אין יכול להשביעו; נתגלגל לו שבועה (עליהן אחרי כן) ממקום אחר - מגלגלין עליו את הכל (מגלגלין גם את זו עליו); והשביעית משמטת את השבועה (לאו אהך שבועה דשותפות קאי: דאין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה, אלא מלוה ושבועתה).

גמרא:

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין - מנלן?
דאמר קרא: (שמות כב.) [שבעת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו] ולקח בעליו ולא ישלם (רישא דקרא 'שבועת ה' תהיה בין שניהם ולקח בעליו' את השבועה 'ולא ישלם' הנתבע שוב כלום); מי שעליו לשלם - לו שבועה.

ואלו נשבעין ונוטלין [השכיר, והנגזל, והנחבל, ושכנגדו חשוד על השבועה, וחנוני על פנקסו]:
מאי שנא שכיר דתקיננו ליה רבנן, דמשתבע ושקיל?
אמר רב יהודה אמר שמואל: 'הלכות גדולות שנו כאן'!
- 'הלכות' ה' הני הלכתא נינהו (בתמיה: וכי הלכה למשה מסיני הם)?
אלא אימא 'תקנות גדולות שנו כאן'; תוס'
- 'גדולות' מכלל דאיכא 'קטנות'?
אלא אמר רב נחמן אמר שמואל: 'תקנות קבועות שנו כאן': עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית ושדיוה אשכיר, משום כדי חייו.
משום כדי חייו דשכיר קנסינן ליה לבעל הבית (בתמיה)?
בעל הבית גופיה ניחא ליה דמשתבע שכיר ושקיל, כי היכי דאיתגרון ליה פועלין (שאם ישבע הוא ויפסידו פועלים - לא ימצא עוד פועלים למלאכתו, שיגורו ממנו שהוא כופר בשכר פועליו).
אדרבה: שכיר ניחא ליה דלשתבע בעל הבית ונפקע, כי היכי דליגריה בעל הבית (שלא יחשדוהו בתובע שכרו אחר שקבלו)!
בעל הבית - על כורחיה אגר (פועלים כשהוא צריך להם).
שכיר נמי - על כורחיה מיתגר (שהוא צריך למזונות)!
אלא בעל הבית - טרוד בפועליו הוא (שנותן שכר לכמה פועלים, וכסבור שנתן לזה). [תוספות ד"ה בעל הבית טרוד בפועליו: ולא פלוג בין פועל אחד ליש לו פועלים הרבה; ובירושלמי קאמר: עסקיו מרובין].
וליתב ליה בלא שבועה?
כדי להפיס דעתו של בעל הבית.
וליתב ליה בעדים (יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועל אלא בעדים, ולא יבא לידי שבועה)?
טריחא ליה מילתא.
וליתב ליה מעיקרא (ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרן שחרית עד שלא יתחילו במלאכה, ואם תבע לערב - לא יטול כלום, ולא תהא שם שבועה)?
שניהן רוצין בהקפה (בעל הבית פעמים שאין מצויות לו מעות שחרית, ופועל - שלא יוציא המעות עד הלילה לפרנסתו).

(שבועות מה, ב)

אי הכי (דמשום טרדא דבעל הבית שקלוה לשבועה מיניה) - אפילו קצץ נמי (אפילו נחלקו על הקציצה - ליהמנוה לשכיר בשבועה), אלמה תניא 'אומן אומר "שתים קצצת לי"!
והלה אומר "לא קצצתי לך אלא אחת" - המוציא מחבירו (היינו אומן)
עליו הראיה (צריך להביא עדים, ולא יהא נאמן בשבועה)?
קציצה ודאי מידכר דכיר ליה.
אי הכי (דבעל הבית טרוד ושמא שכח) - אפילו עבר זמנו נמי (אפילו תבעו שכיר לאחר שעבר זמן גבייתו המפורש בבבא מציעא בפרק 'המקבל' (פ"ט מ"א, דף קו:): 'שכיר יום גובה כל הלילה, שכיר לילה

גובה כל היום' - לישבע נמי שכיר ולשקול), אלמה תניא 'עבר זמנו ולא נתן לו הרי זה אינו נשבע ונוטל: חזקה אין בעל הבית עובר בבל תלין'.
והאמרת בעל הבית טרוד בפועליו הוא?
הני מילי מקמי דלימטי זמן חיובא הוא; כי מטי זמן חיובא - רמי אנפשיה ומידכר. תוס'
וכי שכיר עובר משום בל תגזול [ויקרא יט, ג]: לא תעשק את רעך ולא תגזול תלן פעלת שכיר אתך עד בקר] (לקבל שכרו שתי פעמים)?
גבי בעל הבית איכא תרי חזקי: חדא דאין בעל הבית עובר בבל תלין, וחדא דאין שכיר משהא שכרו.

אמר רב נחמן אמר שמואל: לא שנו (דנשבע ונוטל) אלא ששכרו בעדים (שיש עדים שאמר לו עשה עמי מלאכה היום בשכר ועשה עמו), אבל שכרו שלא בעדים, מתוך שיכול לומר לו "לא שכרתיך מעולם" - יכול לומר לו "שכרתיך ונתתי לך שכרך" (ונאמן בלא שבועה).
אמר ליה רבי יצחק: ישר, וכן אמר רבי יוחנן!
מכלל דפליג עליה ריש לקיש?
איכא דאמרי: מישתא הוה שתי ליה ושתיק ליה, ואיכא דאמרי מישתא הוה שהי ליה ושתיק ליה.
איתמר נמי: אמר רב מנשיא בר זביד אמר רב: לא שנו אלא ששכרו בעדים, אבל שכרו שלא בעדים, מתוך שיכול לומר לו "לא שכרתיך מעולם" - יכול לומר לו "שכרתיך ונתתי לך שכרך". [עיי' תוספות ד"ה מתוך]

אמר רמי בר חמא: כמה מעליא הא שמעתא!
אמר ליה רבא: מאי מעליותא? אם כן שבועת שומרין דחייב רחמנא (לשומר שכר לישבע על שבורה ומתה, כדכתיב (שמות כב, ט) 'ומת או נשבר או נשבה' [פסוק] שבועת ה' תהיה בין שניהם) - היכי משכחת לה (שיהא צריך שבועה)? מתוך שיכול לומר לו "לא היו דברים מעולם" יכול לומר לו נאנסו!
דאפקיד ליה בעדים.
מתוך שיכול לומר לו "החזרתיו לך" יכול לומר לו "נאנסו"!!
דאפקיד ליה בשטרא (שאם יאמר "החזרתיו לך" אומר לו "היה לך ליטול את השטר מידי").
מכלל דתרוייהו סבירא להו 'המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים, בשטר צריך להחזיר לו בעדים'!

קרי רמי בר חמא עליה דרב ששת (שמואל א כא, ג) וישם דוד את הדברים האלה בלבו [בתנ"ך כתוב 'בלבבו'] [וירא מאד מפני אכיש מלך גת] (ששם על לב לדעת אם איתא להא דשמואל ורב דלעיל אי לא): דאשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל, אמר ליה: תני מר מידי בשכיר?

אמר ליה: אין, תנינא: 'שכיר בזמנו (אם תבעו בתוך זמן גבייתו) נשבע ונוטל, כיצד? בזמן שאמר לו "שכרתיך ולא נתתי לך שכר". והלה אומר "שכרתיך ונתתי לך שכרך"; אבל אמר לו "שתים קצצת לי" והלה אומר "לא קצצתי לך אלא אחת" - המוציא מחבירו עליו הראיה. הא מדסיפא בראיה - הוי רישא בלא ראיה (מכלל ד'נשבע ונוטל' דרישא - בלא שום ראיה: אינו צריך להביא עדים שעשה עמו, וליתא לדרב ושמואל דלעיל, דאוקמוה למתניתין בששכרו בעדים).
אמר רב נחמן בר יצחק:

(שבועות מו, א)

רישא וסיפא בראיה (רישא, נהי דקתני 'נשבע ונוטל' - ליתיה אלא שיביא תחלה עדים ששכרו);
ראיה דלשלם (ראיה המחייבת את בעל הבית לשלם) קתני, ראיה דשבועה (שאינה באה אלא לגלגל את השבועה על השכיר) לא קתני.

אמר רבי ירמיה בר אבא: שלחו ליה מבי רב לשמואל: ילמדנו רבינו: אומן אומר "שתים קצצת לי"! והלה אומר "לא קצצתי לך אלא אחת" - מי נשבע?

אמר להן: בזו ישבע בעל הבית ויפסיד אומן: קציצה ודאי מידכר דכירי אינשי.

איני! והא תני רבה בר שמואל (הך מתניתין דלעיל) 'קצץ - המוציא מחברו עליו הראיה' - ואי לא מייתי ראיה - פקע? אמאי? 'ישבע בעל הבית ויפסיד אומן'!!

אמר רב נחמן: לצדדין קתני: או מביא ראיה ויטול, או ישבע בעל הבית ויפסיד אומן.

מיתיבי: 'הנותן טליתו לאומן; אומן אומר "קצצת לי שתיים" והלה אומר "לא קצצתי לך אלא אחת": כל זמן שטלית ביד אומן - על בעל הבית להביא ראיה (דבעל הבית הוי המוציא מחברו - עליו הראיה להביא עדים שלא קצץ אלא אחת); נתנה לו בזמנו - נשבע ונוטל; עבר זמנו - המוציא מחברו עליו הראיה'; בזמנו מיהא נשבע ונוטל - אמאי? ישבע בעל הבית ויפסיד אומן!!

אמר רב נחמן בר יצחק: הא מני - רבי יהודה היא, דאמר: כל זמן ששבועה נוטה אצל בעל הבית - שכיר נשבע ונוטל (והכא נמי שבועה אצל בעל הבית היא מן התורה שהרי מודה במקצת).

הי רבי יהודה? אילימא רבי יהודה דמתניתין - אחמורי קא מחמיר (על השכיר למשקל שבועה מיניה ושדויה על בעל הבית), דתנן: 'רבי יהודה אומר: עד שתהא שם מקצת הודאה';

אלא רבי יהודה דברייטא, דתניא: 'שכיר - כל זמן שלא עבר עליו זמנו - הרי זה נשבע ונוטל, ואם לאו - אינו נשבע ונוטל; ואמר רבי יהודה: אימתי? בזמן שאמר לו "תן לי שכרי חמשים דינר שיש לי בידך" והוא אומר "התקבלת מהן דינר זהב", או שאמר לו "שתיים קצצת" והלה אומר "לא קצצתי לך אלא אחת"; אבל אמר לו "לא שכרתיך מעולם", או שאמר לו "שכרתיך ונתתי לך שכרך" - המוציא מחברו עליו הראיה.

מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי: אלא קצץ רבי יהודה היא ולא רבנן (בתמיה: הא דקתני דאקציצה נשבע שכיר - רבי יהודה קאמר לה ולא רבנן? השתא היכא דמחמיר רבי יהודה אשכיר, כגון בשאין מקצת הודאה אצל בעל הבית, מקילין רבנן)?

השתא היכי דמחמיר רבי יהודה (אשכיר, כגון בשאין מקצת הודאה אצל בעל הבית) מקילי רבנן (אשכיר והימנוה בשבועה), היכא דמקיל רבי יהודה מחמירי רבנן? ואלא מאי? רבנן? ואלא הא דתני רבה בר שמואל 'קצץ המוציא מחברו עליו הראיה' - מני? לא רבי יהודה ולא רבנן!!

אלא אמר רבא: (ולעולם 'קצץ' - רבי יהודה ולא רבנן, והא דתני רבה בר שמואל - רבנן היא; ודקשיא לך: השתא היכא דמחמיר רבי יהודה כו' - אין, ו) בהא קמיפלגי: רבי יהודה סבר בדאורייתא (היכא דאיכא אבעל הבית שבועה דאורייתא) עבדו ליה תקנתא לשכיר (למיפכיה לשבועה עליה), ובדרבנן הואי תקנתא (אבל אדרבנן - תקנה היא, היכא דאין שם מקצת הודאה: דלא רמיא אבעל הבית אלא שבועת היסט דרבנן - היא גופה תקנתא היא, כרב נחמן), ותקנתא לתקנתא לא עבדינן (להפכה מבעל הבית ולמשדייה אשכיר לא עבדו רבנן), ורבנן סברי: בדרבנן נמי עבדינן תקנתא לשכיר, וקציצה מידכר דכיר (סבירא להו לרבנן דפליגי אדרבי יהודה, הלכך אחמירו בה גבי שכיר).

נגזל - כיצד?

היו מעידין אותו שנכנס לביתו למשכנו [שלא ברשות; הוא אומר "כלי נטלת"!] והוא אומר "לא נטלתי"; הוא נשבע ונוטל (שהדברים מוכיחים, שהרי עדים מעידים שמשכנו שלא ברשות).

רבי יהודה אומר: עד שתהא שם מקצת הודאה; כיצד?

אמר לו: "שני כלים נטלת!", והוא אומר "לא נטלתי אלא אחד"!!

ודלמא לא משכנו? מי לא אמר רב נחמן: 'האי מאן דנקיט נרגא בידיה, ואמר "איזיל ואקטליה לדקלא דפלניא", ואשתכח דקטיל ושדי (שקצץ הדקל ומושלך לארץ) - לא אמרינן דהוא קטליה' אלמא עביד איניש דגזים (אומר לעשות דבר גוזמא ושגגון) ולא עביד (ואינו עושה) - הכא נמי דגזים ולא עביד!!

אימא 'ומשכנו' [במקום 'למשכנו'] .

וליחזי מאי משכנו (אותם שיעידו שמשכנו - יעידו מה משכנו, ומה שבועה יש) ?
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: בטוענו כלים הניטלין תחת
כנפיו (בעל הבית טוען שנטל כלים קטנים שאדם יכול להסתיר תחת כנפי בגדיו, ולא הכירו בהם עדים) .

אמר (ולא גרסינן 'דאמר') רב יהודה: ראוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ויצא,

(שבועות מו, ב)

ואמר "לקוחין הן בידי" (ובעל הבית אומר "השאלתים לו", כדמפרש לקמן) - אינו
נאמן (אפילו בשבועה);
ולא אמרן אלא בעל הבית שאינו עשוי למכור כליו, אבל בעל הבית
העשוי למכור את כליו - נאמן;
ושאין עשוי למכור את כליו - נמי לא אמרן אלא דברים שאין דרכן
להטמין (שאין אדם בוש ליטלן בידו בשוק בפרהסיא, הלכך אינו נאמן: חדא דאין זה עשוי למכור את כליו,
ועוד: מדאטמניהו - איכא למימר בוש הוא להודיעו שהוא צריך לשאול כלים משכיניו, דאי לקוחין הוו - לא הוה
מטמין), אבל דברים שדרכן להטמין - נאמן (ואף על פי שאין עשוי למכור כלים - זימנין
דמיצטרכי ליה זחי ומבין);

ושאין דרכן להטמין נמי לא אמרן אלא איניש דלא צניע, אבל איניש
דצניע - היינו אורחיה (להטמין, אפילו ששאר בני אדם מוציאין בפרהסיא);
ולא אמרן (באדם בינוני דאינו נאמן) אלא זה אומר "שאולין" וזה אומר
"לקוחין", אבל בגנובין (אבל אם אמר לו "גנבת אותם") - לאו כל כמיניה
(וישבע זה שלקוחין הן): לאחזוקי איניש בגנבי לא מחזקינן;
ולא אמרן אלא בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר (בהנהו - הוא דאמרין דכי אמר
"לקוחין" אינו נאמן), אבל דברים שאין עשויין להשאיל ולהשכיר (שהבעלים חסים
עליהם לפי שמתקלקלין) נאמן (נאמן לשבע שלקחם, ואין נראין דברי האומר "השאלתים לו"); דשלח
רב הונא בר אבין: דברים העשויין להשאיל ולהשכיר, ואמר "לקוחין
הן בידי" - אינו נאמן (אלמא בעשוין להשאיל ולהשכיר הוא דאינו נאמן) .
כי הא: דרבא אפיק זוגא דסרבלא (מספרים של סורקי בגדים) וספרא דאגדתא
מיתמי (שהביא התובע עדים שהן שלו, ואמר שהשאלים לאבי היתומים) בדברים העשויין
להשאיל ולהשכיר (ומדאפקינהו רבא מיתמי - שמע מינה דסבירא ליה: אי הוה אבוהון קמן ואמר
'לקוחין הן בידי' - אינו נאמן בשבועה, דאי מהימן - אנו הוינן טענינן בשביל יתמי: אביהם לקחם ממך; ודוקא ספרי
דאגדתא שאין אדם עשוי ללמוד בהם תדיר, אבל שאר ספרים - אינן עשוין להשאיל ולהשכיר, לפי שמתקלקלין,
כמו ששנינו במוצא ספרים: לא ילמד בהן לכתחלה, ולא יקרא אחר עמו; ויכול לומר 'לקוחין הן בידי' ואין צריך
לכתוב עליהן שטר מכירה אלא לרווחא דמילתא: שלא יצטרך לשבע; וכן קבלתי מרב יצחק הלוי) .

אמר רבא (אמתניתין קאי: בראוהו שנים שנכנס לתוך ביתו למשכנו שלא ברשות): אפילו שומר
(הבית) נשבע (וישלים זה), אפילו אשתו של שומר נשבעת.
בעי רב פפא: שכירו ולקיטו (של בעל הבית, ולא מסר לו שמירת הבית) - מאי (להיות
נאמן אשבועה זו)?
תיקו .

אמר ליה רב יימר לרב אשי: טענו בכסא דכספא מאי? חזינא: אי
איניש דאמיד (עשיר) הוא, או איניש דמהימן הוא: דמפקדי אינשי
גביה - משתבע ושקיל, ואי לא - לא .

נחבל כיצד [היו מעידים אותו שנכנס תחת ידו שלם ויצא חבול, ואמר לו "חבלת
בי"! והוא אומר "לא חבלתי"! - הרי זה נשבע ונוטל;
רבי יהודה אומר: עד שתהא שם מקצת הודאה;
כיצד?

אמר לו "חבלת בי שמים"! והלה אומר "לא חבלתי בך אלא אחת"! :
אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שנו (דצריך שבועה) אלא במקום שיכול
לחבל בעצמו, אבל במקום שאינו יכול לחבל בעצמו - נוטל שלא
בשבועה.
וניחוש דלמא בכותל נתחכך?

תני רבי חייא (במתניתיה הכי) : (היו מעידין אותו שנכנס לתוך ביתו שלם ויצא חבול כגון) שעלתה לו נשיכה בגבו ובין אצילי ידיו (נוטל שלא בשבועה, דנשיכת שיניים לאו חיכוך כותל הוא) .
ודלמא אחר עביד ליה?
דליכא אחר.

וכשנגדו חשוד [על השבועה אחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון] ואפילו שבועת שוא:
מאי 'אפילו שבועת שוא' ?
'לא מיבעיא' קאמר: לא מיבעיא הנך דאית בהו כפירת ממון (והוה ליה רע לשמים ורע לבריות), אלא אפילו הא נמי - דכפירת דברים בעלמא הוא - לא מהימן.
וליתני נמי שבועת בטוי?
כי קתני שבועה דכי קא משתבע בשקרא קא משתבע, אבל שבועת בטוי (דלהבא כי משתבע) דאיכא למימר דבקושטא קא משתבע (שבדעתו לקיימה, ואפילו עבר עליה - שכפא יצרו - אינו חשוד בכך על השבועה שעבר להוציא לשקר מפיו) לא קתני.
תינח "אוכל" ו"לא אוכל"; "אכלתי" ו"לא אכלתי" - מאי איכא למימר?
תנא שבועת שוא

(שבועות מז, א)
וכל דדמי ליה (כל שבועה לשעבר) .

היה אחד מהן משחק בקוביא (משחק בקוביא - גזלן דרבנן הוא, דאמרינן: אסמכתא לא קניא, אבל מדאורייתא לאו גזלן הוא) :
הא תו למה לי?
תנא פסולא דאורייתא, וקתני פסולא דרבנן.

היו שניהן חשודין [חזרה השבועה למקומה, דברי רבי יוסי; רבי מאיר אומר: יחלוקו] :
אמר ליה רבא לרב נחמן: היכי תנן ('דבי יוסי אומר יחלוקו' או 'דבי מאיר אומר יחלוקו') ?
אמר ליה: לא ידענא;
הלכתא מאי ?
אמר ליה: לא ידענא.
איתמר אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: רבי יוסי אומר: יחלוקו;
וכן תני רב זביד בר אושעיא²: רבי יוסי אומר: יחלוקו.
איכא דאמרי: תני רב זביד א"ר אושעיא: רבי יוסי אומר: יחלוקו.
אמר רב יוסף בר מניומי: עבד רב נחמן עובדא: יחלוקו.

חזרה שבועה למקומה [דברי רבי יוסי; רבי מאיר אומר: יחלוקו] :
להיכן חזרה?
אמר רבי אמי: רבותינו שבבבל אמרו: חזרה שבועה לסיני (לשבועת הר סיני שהשביע הקב"ה את ישראל על 'לא תגזול', והוא יִפְרַע מן הכופר ממון לחבירו, אבל בית דין אין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון); רבותינו שבארץ ישראל אמרו: חזרה שבועה למחויב לה (על זה שהודה במקצת; וכיון שאינו יכול לישבע, שהרי חשוד הוא - ישלם) .
אמר רב פפא: 'רבותינו שבבבל' = רב ושמואל; 'רבותינו שבארץ ישראל' = רבי אבא; רבותינו שבבבל = רב ושמואל, דתנן (מתניתין היא בפירקין): 'וכן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה', והוינן בה: ממאן?

²שם זה מופיע רק כאן ובעבודה זרה לג, ב, ונראה שהוא שיבוש, ויש לקרוא כמו האיכא דאמרי.

אילימא מלוה (מן הלוח: אם הוציאו שטר עליו - לא יפרעו אלא בשבועת יורשין המפורש במשנתנו: 'שבועה שלא פקדנו אבא כר') - אבוהון שקיל בלא שבועה, ואינהו בשבועה? אלא הכי קאמר: 'וכן היתומין מן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה'; ורב ושמואל דאמרי תרוייהו: לא שנו (דבשבועה מיהת יפרעו יתמי מלוה שהוציאו שטר על יתמי לוח) אלא שמת מלוה בחיי לוח, אבל מת לוח בחיי מלוה - כבר נתחייב מלוה לבני לוח שבועה (משעה שמת לוח - אין לו למלוה ליפרע מן היתומים אלא בשבועה, דקיימא לן: אין נפרעין מן היתומים אלא בשבועה), ואין אדם מוריש שבועה לבניו (ואין אדם מוריש לבניו ממון שהוא מחויב עליו שבועה; אלמא הואיל והוא מחויב שבועה 'שלא התקבלתי חוב זה', ויתומין אין יכולין לישבע כן, אלא 'שלא פקדנו אבא' - ואין זו השבועה המוטלת על אביהם, וגם יתמי לוח אין יכולין לישבע שפרעו אביהן - קאמר רב ושמואל שלא יפרעו; אלמא המחויב שבועה ואין יכולין לישבע לא זה ולא זה - סבירא לרב ושמואל 'חזרה שבועה לסיני' ואין כאן לא שבועה ולא פרעון).

'רבותינו שבארץ ישראל' - רבי אבא; דההוא גברא דחטף נסכא מחבריה, אתא לקמיה דרב אמי; יתיב רבי אבא קמיה; אייתי חד סהדא דמחטף חטפא מיניה, אמר להו: "אין, חטפי, ודידי חטפי"! אמר רבי אמי: היכי לידיינו דיני להאי דינא? נימא ליה 'זיל שלים' (דהא מודה דחטף ולא כל הימנו של כל חוטף לומר 'שלי חטפתי')? - ליכא תרי סהדי (ומיגו דאי בעי למימר 'לא חטפי' מהימן נמי למימר 'דידי חטפי')! נפטר יה (משום האי מיגו)? - איכא חד סהדא (ואי אמר 'לא חטפתי' - הוה בעי לאישתבעי להכחיש את העד)! נימא ליה 'זיל אישתבע' (את השבועה שהעד מחייבו)? - (אינו יכול); כיון דאמר מיחטף חטפי - הוה ליה כגזלן (דהא מודה דחטף, והעד מחייבו לישבע שלא חטף, וגבי הך שבועה הוא פסול כגזלן אצל כל שבועות! והא ליכא למימר 'לישתבע דדידי חטף', שאין זו שבועה המוטלת עליו)! אמר ליה רבי אבא: הוה 'מחויב שבועה ואין יכול לישבע', וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע - משלם.

אמר רבא: כוותיה דרבי אבא מסתברא, דתני רבי אמי: (שמות כב,) 'שבועת ה' תהיה בין שניהם' [אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם] - ולא בין היורשין? - היכי דמי? אילימא דאמר ליה "מנה לאבא ביד אביך" ואמר ליה "חמשינא אית ליה וחמשינא לית ליה" - מה לי הוא ומה לי אבוהא (מאחר שהוא טוען טענת ברי - למה אינו יכול לישבע)? אלא לאו דאמר ליה "מנה לאבא ביד אביך", אמר ליה "חמשינא ידענא וחמשינא לא ידענא";

(שבועות מז, ב)

אי אמרת בשלמא אביו כי האי גוונא מיחייב (שבועה, ומתוך שאינו יכול לישבע: דהא 'אינו יודע' קאמר - לישלם) - איצטריך קרא למיפטר גבי יורשין (היינו דאיצטריך קרא למעוטיה: למיפטר היורש בטוען טענה זו); אלא אי אמרת אביו כי האי גוונא נמי פטור - קרא גבי יורשין למה לי? ורב ושמואל - האי 'שבועת ה' מאי קא דרשי ביה? מיבעי ליה לכדתניא:

'שמעון בן טרפון אומר: (שמות כב,) 'שבועת ה' תהיה בין שניהם' [אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם] - מלמד שהשבועה חלה על שניהם; שמעון בן טרפון אומר: אזהרה לעוקב אחר נואף (נעשה לו אפוסטרופוס להרגיל לו נשים לניאוף) מניין? תלמוד לומר: (שמות כב,) [לא תנאף] לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר - לא תנאף

(דברים א, כז) ותרגנו באהליכם [ותאמרו בשנאת ה' אתנו, הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו];

שמעון בן טרפון אומר: תרתם (את הארץ) וגייניתם באהלו של מקום (וגייניתם את המקום שהשכין את שכינתו ביניכם);

(דברים א, כז) [פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הכנעני והלבנון] עד הנהר הגדול נהר פרת; שמעון בן טרפון אומר: קרב לגבי דהינא - ואידהן (אם נגעת במשוח בשמן - תהא גם משוח בנגיעתו, כלומר: פרת הוא קטן משלש נהרות שהוא מוני אצלם לבסוף; 'והנהר הרביעי הוא פרת' (בראשית ב, יד) וכאן הוא קורא אותו 'נהר גדול' בשביל שהוא נזכר כאן על שם ארץ ישראל שהיא חשובה - נזכר גם הוא בחשיבות; 'דהינא' לשון שמן ומשיחה: (ישעיהו לד, ו) 'הודשנה מחלב' מתרגמינן 'אתדהינא';

דבי רבי ישמעאל תנא: עבד מלך כמלך.

זו באה ומעידה וזו באה ומעידה - לרב חסדא לא מיבעיא ליה דהא אפילו בשני מלוין ושני לוויין ושני שטרות פסול, וכל שכן בשני לוויין ומלוה אחד) ?
תיקו.

מתיב רב הונא בר יהודה :

(שבועות מח, א)

' (גבי עדות החדש תניא: שהיו בודקין אותם כמה היתה גבוה מן הקרקע למראה עיניו באומדן' בשיפולו של ריקיע) אחד אומר גבוה שתי מרדעות (מלמד הבקר) ואחד אומר שלש - עדותן קיימת; אחד אומר שלש ואחד אומר חמש - עדותן בטלה, ומצטרפין לעדות אחרת' - מאי? לאו (מצטרפין) לעדות ממון (כל אחד מהן כשר להעיד עם עד אחר בעדות ממון, ואף על פי שידענו שאחד פסול, וקשיא לרב חסדא) ?

אמר רבא: (הכי קאמר): הוא ואחר מצטרפין לעדות אחרת של ראש חודש (אחד מאלו מצטרף עם עד אחר אם יאמר כמותו בעדות זה, והיינו 'עדות אחרת': שנעשית כת זו המצטרפת עדות אחרת לעצמה בחדש זה: דאיגלאי מילתא דקושטא אסהיד, שהרי זה מסייעו), דהוי להו תרי וחד, ואין דבריו של אחד במקום שנים.

אמר לחנוני "תן לי בדינר פירות" ונתן לו; אמר לו "תן לי אותו דינר!" אמר לו "נתתיו לך, ונתתו באונפלי" - ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר. אמר לו "תן לי את הפירות!" אמר לו "נתתים לך, והולכתים לתוך ביתך" - ישבע חנוני.

רבי יהודה אומר: כל שהפירות בידו - ידו על העליונה: תניא: אמר רבי יהודה: אימתי (אימתי צריך בעל הבית לישבע) ? - בזמן שהפירות צבורין ומונחין ושניהן עוררין עליהן, אבל הפשילן בקופתו לאחריו - המוציא מחברו עליו הראיה.

אמר לשולחני תן לי [בדינר מעות], ונתן לו, אמר לו "תן לי את הדינר!" אמר לו "נתתיו לך, ונתתו באונפלי!" - ישבע בעל הבית; נתן לו את הדינר, אמר לו "תן לי את המעות!" אמר לו "נתתים לך והשלכת לתוך כיסך!" - ישבע שולחני. רבי יהודה אומר: אין דרך שולחני ליתן איסר עד שיטול דינר: וצריכא: אי אשמעינן הא קמייתא - בהך קא אמרי רבנן, משום דפירי עבידי דמרקבי (וממהר חנוני להשליכם לתוך כליו של לוקח קודם קבלת הדינר, שלא יחזור), וכיון דמרקבי - לא משהו ליה, אבל מעות - דלא מרקבי - אימא מודו ליה לרבי יהודה! ואי איתמר בהא, בהא קאמר רבי יהודה, אבל בהך אימא מודה להו לרבנן - צריכא.

כשם שאמרו הפוגמת כתובתה [לא תפרע אלא בשבועה; ועד אחד מעידה שהיא פרועה - לא תפרע אלא בשבועה; מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים - לא תפרע אלא בשבועה; והנפרעת שלא בפניו (ששלח גט ממדינת הים) - לא תפרע אלא בשבועה] וכן היתומים לא יפרעו [אלא בשבועה]:

ממאן? אלימא מלוה - אבוהון שקיל בלא שבועה, ואינהו בשבועה? הכי קאמר: 'וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה';

רב ושמאל דאמרי תרוייהו: לא שנו (דשבועה מיהא שקלי יתומין מן היתומין) אלא שמת מלוה בחיי לווה, אבל מת לווה בחיי מלוה - כבר נתחייב מלוה לבני לווה שבועה (שלא התקבל כלום, שהנפרע מן היתומין - אפילו בשטר - צריך שבועה), ואין אדם מוריש שבועה לבניו (ואין אדם מוריש ממון שהוא מחויב עליו שבועה לבניו, לפי שאין הבנים יכולים לישבע שבועה זו שנתחייב אביהם).

שלחוה קמיה דרבי אלעזר: שבועה זו - מה טיבה (להפקיע ממנו? אם אין יכולין לישבע אותה שבועה ממש - ישבעו שבועת יורשין, כגון "שבועה שלא פקדנו אבא", ונוטלין) ? שלח להו: יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין. שלחוה בימי רבי אמי, אמר: כולי האי שלחי לה ואזלי? אי אשכחינן בה טעמא, מי לא שלחינן להו?

אלא אמר רבי אמי: הואיל ואתא לידן - נימא בה מילתא: עמד כדין (שהוציא שטר זה על יתמי לזה ואמרו לו בית דין 'השבע וטול') ומת - כבר נתחייב מלוה לבני לזה שבועה, ואין אדם מוריש שבועה לבניו [כרב ושמואל]; לא עמד כדין ומת - יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין [כרבי אלעזר].

מתקיף לה רב נחמן: אטו בי דינא קא מחייבי ליה שבועה? מעידנא דשכיב לזה איחייב ליה מלוה לבני לזה שבועה! אלא אמר רב נחמן: אי איתא לדרב ודשמואל (דאין אדם מוריש שבועה לבניו) - איתא (בין עמד בדין בין שלא עמד בדין); אי ליתא - ליתא. אלמא מספקא ליה! והאמר רב יוסף בר מניומי: 'עבד רב נחמן עובדא: יחלוקו' (גבי שניהם חסודין, דדמיא להא: שאין אחד מהן יכול לישבע) ' (אלמא ליתא להא דרב ושמואל)!

לדבריו דרבי ~~אמי~~ אמי [רש"ל] קאמר (אוקמינא לעיל דאמר 'חזרה שבועה למקומה', ורב נחמן עבד כרבי יוסי), וליה לא סבירא ליה. מתיב רב אושעיא: 'מתה' (אלמנה שלא גבתה כתובתה) - יורשיה מזכירין את כתובתה (ותובעין וגובין כתובתה) עד עשרים וחמש שנים (משמת בעלה) ' (ואם עברו כ"ה שנים ולא תבעוה - הפסידוה, דהכי תנן בכתובות ב'הנושא' (דף קד): כל זמן שהיא בבית אביה - שלא נטלה מוונות מן היתומין - גובה כתובתה עד כ"ה שנים, ואם לא תבעה - מחלתה; קתני מיהת 'יורשין גובין כתובתה', ועל כרחק בשבועת יורשין יגבוה מן היתומין, אף על גב דמית לזה בחיי מלוה: שהוא מת בחייה, ונתחייבה שבועה ליורשין; אלמא הורשה שבועה ליורשיה!) הכא במאי עסקינן? - שנשבעה ומתה.

תא שמע [כתובות פ"י מ"א]: 'נשא ראשונה ומתה, נשא שניה ומת הוא - שניה יורשיה קודמין ליורשי הראשונה' [מכאן שיורשי השניה 'ירשו את השבועה']!?

הכא נמי שנשבעה [השניה] ומתה. תא שמע (רישא דמתניתין ב'הכותב' בכתובות (פ"ט מ"ד דף 19): 'כתב לה "נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך" - הוא אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה' (אבל יורשיו (אם מת הוא, ובאה לתובעם כתובתה) משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאין ברשותה (אם מתה והן באין לגבות כתובתה) ' (ומדקתני 'יורשיו משביעין אותה' - אלמא בדלא נשבעה עסקינן, וקתני דנשבעין יורשיה ונוטלין! ושמע מינה אדם מוריש שבועה)!

אמר רב שמעיה: לצדדין קתני: אותה (דקתני 'יורשיו משביעין אותה') - באלמנה (מתוקמא אפילו באלמנה); (אבל) ויורשיה ('ואת יורשיה' דקתני) - (מוקי לה רב ושמואל) בגרושה (אם גירשה זה - נתחייב לה כתובתה בלא שבועה, שהרי פטורה היא מן הנדר ומן השבועה ומתה בחייו ואחר כך מת הוא, דהוה ליה 'מת מלוה בחיי לזה': שכשמתה היא - יש לה ממון גמור עליו בלא שבועה, לפיכך הורישתו לבניה, ויורשיה הבאין ליפרע מיורשיו - צריכין לישבע, כדתנן (לעיל דף מה). 'היתומין מן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה'.

מתיב רב נתן בר הושעיא [תוספתא שבועות פ"ו מ"ו]: 'יפה כח הבן מכח האב

(שבועות מח, ב)

שהבן גובה (בשטר מן היתומין) בין בשבועה (בשבועת יורשין כשאין לו עדים שאמר האב בשעת מיתו "שטר זה אינו פרוע") ובין שלא בשבועה (כשיש עדים שאמר האב בשעת מיתו כו'), והאב אינו גובה אלא בשבועה' - היכי דמי? דמת לזה בחיי מלוה, וקתני שהבן גובה בין בשבועה ובין שלא בשבועה: 'בשבועה' - שבועת יורשין, 'שלא בשבועה' - כרבן שמעון בן גמליאל (דמתניתין, והאב אילו היה קיים - לא היה נאמן אלא בשבועה); (ומדקתני 'והאב אינו גובה אלא בשבועה' - על כרחק היכי דמי? - דמית לזה בחיי מלוה, וקתני 'הבן גובה בשבועה' - אלמא אדם מוריש שבועה)!

אמר רב יוסף: הא מני? בית שמאי היא, דאמרי (במסכת סוטה, פרק 'ארוסה ושומרת יבם') 'שטר העומד לגבות כגבוי דמי' (דקתני מת בעלה עד שלא שתתה - נוטלת כתובתה ולא שותה, דבעינן 'והביא האיש את אשתו וגו' [במדר ה, טו] וליכא, אף על גב דשמא זינתה גובה מספק, דקסבר: מי שהנכסים משועבדין לו - ידו על העליונה, והנכסים בחזקת בעל השטר עומדין כאילו הוא גבוי ועומד; לפיכך הוא גובה מספק; שאינה באה להוציא מהם שתהא הראיה עליה להביא, אלא הם באים להוציא ממנה; ודכותה גבי 'מת לזה בחיי מלוה' נמי, ואף על גב דתקון רבנן שלא יפרע אלא בשבועה - ממון גמור הוא להוריש לבניו).

אי קלע רב נחמן לסורא; עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא, אמרו ליה: ליתי מר נעקרא להא דרב ושמואל!

אמר להו: איכפלי ואתאי כל הני פרסי למעקרא להא דרב ושמואל (טרחתי ובאתי לבא ממקומי לכאן לעקור לדרב ושמואל)!! אלא הבו דלא לוסין עלה (הזמינו עצמכם שלא ללמוד ממנה במקום אחר: הם אמרוה בשבועה: הבא ליפרע מנכסי יתומים שאינו מוריש אותה לבניו אם מת לזה בחיי מלוה - אל תלמדו ממנה המחויב שבועה אחרת). (ומפרש הש"ס) כגון מאי?

דאמר רב פפא 'הפוגם את שטרו' (שהודה בבית דין שנתקבל קצת, ותנן 'לא יפרע את השאר אלא בשבועה') ומת - יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין' (ולא עבדין בה כרב ושמואל דאמרי 'אין אדם מוריש שבועה לבניו').

ההוא דשכיב ושבק ערבא (ראובן הלזה לשמעון על ידי ערב, ובשטר, ומת לזה בחיי מלוה - ונתחייב מלוה שבועה, ואחר כך מת מלוה, ובאו יתומין ליפרע מן הערב); סבר רב פפא למימר: הא נמי 'דלא לוסין עלה' הוא (שהם אמרוה ביתומים הנפרעים מן היתומים, וכאן נפרעין מן הערב); אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: אטו ערבא לאו בתר יתמי (דלוה) אזיל (והוה ליה כיתומין מיתומין)?

ההוא דשכיב (דמת לזה בחיי מלוה ואחר כך מת מלוה בלא בנים) ושבק אחא (ושבק אחיו ליוורשו, ואחיו הוציא השטר על יתמי לזה); סבר רמי בר חמא למימר: הא נמי דלא לוסין עלה הוא (שאמרוה ביתומין מן היתומין, וזה לא יתום הוא); אמר ליה רבא: מה לי 'שלא פקדני אבא' ומה לי 'שלא פקדני אחי'?

אמר רב חמא: השתא דלא איתמר הלכתא לא כרב ושמואל ולא כרבי אלעזר - האי דיינא דעבד כרב ושמואל עבד, דעבד כרבי אלעזר עבד. אמר רב פפא: האי שטרא דיתמי (דמת לזה בחיי מלוה) - לא מקרע קרעין ליה, ולא אגבויי מגבינן ביה: אגבויי לא מגבינן ביה - דלמא סבירא לן כרב ושמואל, ומקרע לא קרעין ליה - דהאי דיינא דעבד כרבי אלעזר עבד (שמא יבאו לפני דיין שידון כרבי אלעזר דאמר לעיל יורשין נשבעין ונוטלין)! ההוא דיינא דעבד כרבי אלעזר; הוה צורבא מרבנן במתיה, אמר ליה: אייתינה איגרתא ממערבא דלית הלכתא כרבי אלעזר. אמר ליה: לכי תייתי.

אתא לקמיה דרב חמא, אמר ליה: האי דיינא דעבד כרבי אלעזר - עבד.

ואלו נשבעין [שלא בטענה (משמע שאין אדם תובעו כלום; בגמרא פריך: אטו בשופטני עסקינן?); השותפין, והאריסין, והאפוטרופין (שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן, אבל בנכסי יתומין - פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין ב'הניזקין' (דף נב.)), והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית (שהושיבה בעלה חנונית, או שמינה אפוטרופא לעסוק בנכסיו), ובן הבית (אחד מן האחין שנתעסק בנכסים משמת אביהם); (בגמרא מפרש מאי שנא הני?); אמר לו "מה אתה טועניני"? "רצוני שתשבע לי" - חייב; חלקו השותפין והאריסין (ולא השביעו בשעת חלוקה) - אין יכול להשביעו; נתגלגל לו שבועה (עליהן אחרי כן) ממקום אחר - מגלגלין עליו את הכל (מגלגלין גם את זו עליו);

והשביעית משמטת את השבועה (לאו אהך שבועה דשותפות קאי: דאין שביעית משמטת שותפות ולא שבועתה, אלא מלוה ושבועתה). [; אטו בשופטני עסקינן?

הכי קאמר: ואלו נשבעין שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא (שטוענו "שמא עכבת משלי") : השותפין והאריסין [וכו'] .

תנא: 'בן בית' שאמרו: לא שנכנס ויוצא ברגליו, אלא מכניס לו פועלין ומוציא לו פועלין, מכניס לו פירות ומוציא לו פירות' ומאי שנא הני (שהטילו עליהם שבועה בטענת שמא)? משום דמורו בה התירא (לעצמם, לפי שטרחו בנכסים).

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: והוא שיש טענה בינייהו שתי כסף (שזה טענו "שמא עכבת משלי שתי כסף" וזה מודה לו במקצת, דקרובה היא לשבועה דאורייתא, אלא שטענת שמא היא)!

כמאן? - כשמואל, והתני רבי חייא לסיועיה לרב (בפרק 'שבועת הדיינין' (לעיל דף מ.) דאמר 'כפירת טענה שתי כסף לבד פרוטה של הודאה') ?

אימא [בדברי רב נחמן] 'כפירת טענה', כרב.

חלקו השותפין והאריסין [אין יכול להשביעו; נתגלגל לו שבועה ממקום אחר - מגלגלין עליו את הכל]:

איבעיא להו: מהו לגלגל בדרבנן (שבועת האריסין שחלקו על ידי שבועה דרבנן, כגון שבועת היסט, או של נשבעין ונוטלין, דתקנתא בעלמא ניהו)?

תא שמע: 'לוה הימנו ערב שביעית, ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף או אריס אין מגלגלין' (אין מגלגלין עליו שבועת הלואה דערב שביעית אם כפר הכל, דשביעית שעברה עליו שמתתה) 'טעמא דלוה הימנו ערב שביעית, דאתיא שביעית אפקעתיה, הא שאר שני שבוע מגלגלין' (שבועת הלואה שאין [בה] הודאה אטו שבועת השותפין, אלמא מגלגלין בדרבנן; וכשנשנית זו בימי התנאים - עדיין לא תיקנו שבועת היסט, כי בימי רב נחמן תיקנוה)!

לא תימא 'הא שאר שני שבוע מגלגלין' (דאף בשאר שני שבוע נמי אין מגלגלין על ידי שבועת שותפין - דרבנן, והאי דנקט 'שביעית' לאו לאפוקי שאר שני שבוע), אלא אימא 'נעשה לו שותף או אריס ערב שביעית (וחלקו), ולמוצאי שביעית לוה הימנו' (ונתחייב לו עליה שבועה דאורייתא כגון בהודאה במקצת) - מגלגלין' (ואשמועינן שאין שביעית משמטת שבועת השותפין, ולא שותפות, אלא הלואה, כדכתיב (דברים טו, ב) 'שמוט כל בעל משה ידו')

הא - בהדיא קתני לה: 'נעשה לו שותף או אריס ערב שביעית ולמוצאי שביעית לוה הימנו מגלגלין'! שמע מינה מגלגלין בדרבנן שמע מינה.

אמר רב הונא:

(שבועות מט, א)

לכל (על ידי כל שבועה דרבנן) מגלגלין חוץ משכיר (חוץ מעל יד שבועת שכיר), שאין מגלגלין (שאין מגלגלין עליו על ידי שבועה אחרת, לפי שהיא עצמה אינה מן הדין אלא להפיס דעתו של בעל הבית, כדאמר ב'כל הנשבעין' (לעיל דף מה.)).

רב חסדא אמר: לכל אין מקילין (אלא מגלגלין, והיא היא) חוץ משכיר, דמקילין.

מאי בינייהו?

איכא בינייהו לפתוח לו (אם לא טען התובע שגלגלו עליו - יפתחו לו בית דין גלגול למאן דאמר מגלגלין, ולמאן דאמר אין מקילין, אם טען גלגול - אין מקילין עליו, אלא מגלגלין, ואם לא טענו - אין לנו לפתוח לו).

והשביעית משמטת [את השבועה]:

מנא הני מילי?

אמר רב גידל אמר רב: דאמר קרא: (דברים טו, ב) וזה דבר השמטה [שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה'] - ואפילו דיבור משמט.

הדרן עלך כל הנשבעין